

[Anmeldelse af] Sprognævnets, Gyldendals og Politikens retskrivningsordbøger

Farø, Ken Joensen; Petersen, J.H.; Fahl, L.K.; Lorentzen, H.

Published in:
Danske Studier

Publication date:
2002

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Farø, K. J., Petersen, J. H., Fahl, L. K., & Lorentzen, H. (2002). [Anmeldelse af] Sprognævnets, Gyldendals og Politikens retskrivningsordbøger. *Danske Studier*, 222-237.

Retskrivningsordbogen, 3. udgave, Dansk Sprognævn og Aschehoug, 2001. 749 sider, kr. 120,00 (cd-rom, kr. 120,00). Retskrivningsordbog, 2. udgave, Gyldendal, 2001. 752 sider, kr. 120,00. Politikens Retskrivningsordbog, 1. udgave, Politikens Forlag, 2001. 557 sider, kr. 100,00 inkl. cd-rom.

Hvorfor skal vi dog have hele tre retskrivningsordbøger for dansk, kan man uden videre spørge – der er vel kun én retskrivning. Et kynisk svar kunne være at vi skal bidrage til at stimulere visse forlags økonomi. Et mere pragmatisk (og sagligt) svar kunne være at vi skal have mulighed for at vælge den præsentation af danske ords retskrivning som vi finder mest behag i når vi er i tvivl om staveformer, bøjningsformer og visse orddannelsesforhold.

Men hvilken én af de tre skal man så foretrække? Det giver denne anmeldelse ikke noget (endeligt) svar på. For det første fordi et sådant svar naturligt vil afhænge af ens personlige præferencer og viden om retskrivningsforhold; for det andet fordi et reelt svar ville fordrer at man gik alle tre retskrivningsordbøger systematisk efter i sømmene én for én i alle de aspekter der har relevans for deres udformning, hvilket falder uden for rammerne af denne anmeldelse; og for det tredje fordi de tre retskrivningsordbøger i et vist omfang vægter de forskellige aspekter af retskrivningen og præsentationen heraf på hver sin måde, hvad der vanskeliggør en egentlig sammenligning.

Som nødløsning har vi udvalgt tre aspekter som vi mener både er essentielle for en retskrivningsordbog og umiddelbart sammenlignelige, nemlig 1) ordudvalg, 2) bøjningsoplysninger og 3) retskrivningsregler, herunder de såkaldte § 38-ord, et særlig(t) svært område i dansk grammatik. Vi har således, måske lidt urimeligt, ikke lagt vægt på de områder hvor de tre ordbøger gør en dyd ud af at være forskellige. Det gælder fx de uautoriserede staveformer og de mange betydningsangivelser i *Politikens Retskrivningsordbog*.

Ordudvalg

For at belyse de principper der er lagt til grund for ordudvalget i de tre retskrivningsordbøger, ikke mindst til- og fravalget af ord i de to alternative ordbøger, Gyldendals *Retskrivningsordbog* (GRO) og *Politikens Retskrivningsordbog* (PRO), har vi undersøgt ordstoffet i to tilfældigt valgte udsnit i Dansk Sprognævns *Retskrivningsordbogen* (RO), nemlig ordene i intervallerne *bjerg-blive* og *ritte¹-royalty*.

I en vis forstand kan man hævde at en sådan sammenligning ikke er helt rimelig. RO's ordudvalg grunder sig nemlig i vidt omfang på at man som bruger skal ræsonnere sig frem til oplysninger der er givet af retskrivningsreglerne, fx mht. bøjning og orddannelse. Således gives der sjældent oplysninger om regelmæssige bøjningsformer som fx participiumsformer, og af samme grund bringes der også kun et relativt lille antal sammensætninger. De ortografiske, morfologiske og andre typer oplysninger man måtte ønske at få belyst for en sammensætning, en afledning eller en bøjningsform, er enten givet af de generelle retskrivningsregler eller må søges under en given sammensætnings første- eller sidsteled

Sådan er spillereglerne i RO. Omvendt må man så formode at de ord der er med i RO, er valgt med stor omhu.

I de to intervaller, *bjerg-blive* og *ritte¹-royalty*, har vi optegnet samtlige ord i RO og sammenlignet dem med inventaret i GRO og PRO. Vi har desuden sammenlignet inventaret med hvilke ord manuskriptet til Den Danske Ordbog (DDO) bringer i de samme intervaller.

Det samlede antal ord i de tre retskrivningsordbøger og i DDO fremgår af tabellen nedenfor. Vi har i optællingen ikke skelnet mellem om et ord er et egentligt opslagsord eller blot nævnt i en artikel som fx en mulig sammensætning eller andet; alle ord i de to intervaller er talt med. Dette skyldes de forskellige lemmatiseringsprincipper ordbøgerne imellem, hvor især PRO adskiller sig med sit morfologisk orienterede lemmatiseringsprincip.

	fra <i>bjerg</i> til <i>blive</i>	fra <i>ritte¹</i> til <i>royalty</i>	Total	%
RO	215	253	468	100
PRO	294	279	573	122
GRO	294	338	632	135
DDO	270	301	571	122

Tabell 1: Det samlede antal ord i de to udsnit i de tre retskrivningsordbøger og DDO

Både PRO og GRO har (betydeligt) flere ord med end RO i de undersøgte intervaller, og GRO allerflest. Dette afspejler i rimelig grad forskellene mellem det i ordbøgerne annoncerede samlede antal ord, 64.000 i RO, 80.000 i PRO og 85.000 i GRO.

Der er – ikke uventet – et ret stort sammenfald af ord i de tre ordbøger. I de to valgte udsnit medtager GRO og PRO (på nær et enkelt ord) alle de ord der var at finde i RO96, og der er således stort set tale om at disse to alternative retskrivningsordbøger supplerer og dermed sanktionerer RO's ordudvalg. Men selv om der er sammenfald i en lang række af de ord GRO og PRO supplerer med, er der naturligvis også en række ord der alene optræder i hver af de to retskrivningsordbøger. Dette indikerer at der er blevet anvendt forskellige strategier for optagelse af opslagsord i de tre ordbøger, og det er resultatet af disse forskellige strategier vi vil fokusere på i det følgende.

Som det så rigtigt nævnes i forordet til PRO (s. 7), kan man på dansk danne nye afledninger og sammensætninger nærmest uden grænser. Vi må derfor formode at de bragte afledninger og sammensætninger – i hvert fald i PRO, men vel også i RO og GRO – er »de hyppigste og mest typiske« (smst.), eller med andre ord, at der kan påpeges en vis sproglig, frekvensmæssig eller måske historisk eller kulturel motivation for at optage et givet ord.

Vi har i vores vurdering af opslagsordene som udgangspunkt fokuseret på følgende kriterier for hvad man kan kalde begrundet motivation: a) hyppighed i almindelig sprogbrug som det kan observeres i henholdsvis DDO's korpus, i Polinfo (Politikens artikeldatabase) og på internettet (vha. søgemaskinen Google), b)

særlig kulturel eller historisk prægnans, c) på anden måde etablerethed eller velkendthed, d) (uforudsigeligt) relevant morfologisk forhold, fx mht. fugeelement, og e) base for orddannelse, fx ved at ordet udgør stammen for en afledning eller førsteleddet i en sammensætning.

Lad det være sagt med det samme: I langt størstedelen af tilfældene er det efter vores bedømmelse ikke kriterierne b-e der har været i spil ved optagelsen af ord i de tre retskrivningsordbøger, og den følgende vurdering af optagelsesprincipperne i de respektive ordbøger hviler derfor hovedsageligt på faktisk forekomst i almindelig sprogbrug.

Men lad os starte med at se på de punkter hvor grundlaget for de to alternative retskrivningsordbøger, altså RO, adskiller sig fra sine konkurrenter.

Dansk Sprognævn: *Retskrivningsordbogen*

I de to udsnit finder man i alt fem ord der alene optræder i RO. Heraf er et enkelt en ganganger fra RO96, nemlig sammensætningen *blindstikprop*, mens de resterende fire, låneordet *roadmovie*, afledningen *bladring* og sammensætningerne *blandingsmisbrug* og *blandingsmisbruger*, er nyoptagne ord i RO01.

Ordet *roadmovie* må siges at være etableret både i og uden for filmkredse og kan derfor være berettiget som opslagsord i en retskrivningsordbog. Alligevel er det ikke blandt de ord som GRO og PRO selv har håndplukket som opslagsord. Til gengæld optræder det hyppige *roadpricing* i både GRO og PRO, men pudsigt nok ikke i RO, samtidig med at GRO, som den eneste af de tre ordbøger, bringer det mindst lige så hyppige *roadshow*.

Afledningen *bladring* ('det at blade') kan ikke siges at være direkte sjælden, men udmærker sig dog heller ikke ved at være udpræget morfologisk eller semantisk interessant. At dette ord er blevet vejet og fundet tungt nok til optagelse i RO, må alene grunde sig på den ikke specielt imponerende frekvens i faktisk sprogbrug (0 forekomster i DDO's korpus, 17 i Polinfo og 235 i Google). Da verbalsubstantivet *bladring* er dannet ud fra en almindelig og forudsigelig afledningsmekanisme, er den manglende tilstedeværelse i GRO og PRO ikke et umisteligt tab for de to ordbøger. I modsætning hertil er sammensætningerne *blandingsmisbrug* og *blandingsmisbruger* udbredte og etablerede, hvorfor det kan undre at de ikke har fundet vej til GRO og PRO. Derimod er det så sandelig berettiget at de begge har fravalgt sammensætningen *blindstikprop*, som altså også optrådte i RO96. Ordet har ingen forekomster overhovedet i nogen af de tre korpora og kvalificerer derfor til betegnelsen »ordlig«, altså et ord der bliver ved med at stå i ordbøger, men stort set ikke forekommer i faktisk sprogbrug.

I udsnittene finder man ti sammensætninger som GRO og PRO er enige om har værdi som opslagsord i en retskrivningsordbog, men som man må lede forgæves efter i RO. Sammensætningerne hører i alt væsentligt til *håndbajer*- og *møbelstof*-typen, dvs. sammensætninger som RO ikke føler sig forpligtet til at medtage da de orddannelsesmæssigt er ligeud ad landevejen, dvs. morfologisk uproblematisk, og hvis bøjning kan ses under sidsteleddet andetsteds. Men GRO og PRO har altså alligevel fundet det passende at medtage disse sammensætninger, og ser man på den faktiske sprogbrug, forstår man delvist hvorfor; seks af dem (*bladhus*, *bladkonge*, *bladmand*, *rodbehandling*, *rollebesætning* og

romanforfatter) har (langt) over 100 forekomster i Polinfo og er derfor velegnede som eksempler på almindelige og velkendte sammensætninger til de pågældende førsteled. De resterende fire (*rodeskuffe*, *rokkehjul*, *rouletspil/roulettespil* og *rovgrisk*) er dog ikke udpræget hyppige i sprogbrugen. Som illustration af sammensætningsmuligheder er de lavfrekvente *rodeskuffe* og *rokkehjul* ikke strengt nødvendige, i forvejen bringer RO fire eksempler på sammensætninger til hvert af ordene *rode* og *rokke*, og det samme gælder adjektivet *rovgrisk*. Til gengæld kan det måske hævdes at sammensætningerne *rouletspil/roulettespil* – ud over at *roulettespil* må tilkendes en vis frekvens – godt kunne figurere som eksempler på sammensætningsmulighed til dobbeltformen *roulet/roulette*, som der i forvejen ikke findes nogen af i RO.

Politikens Forlag: *Politikens Retskrivningsordbog*

I de to udsnit er der i alt 34 ord som alene findes i PRO. Det måske mest iøjnefaldende ved disse er 12 adjektiver, eller rettere participier, dannet af verber der i forvejen optræder i ordbogen, fx *bjæffende*, *blandende*, *blendet*, *rokkende* og *romantiserende*. Det er ikke helt indlysende hvorfor netop disse bøjningsformer er lemmatiserede. Til dels understøttet af PRO's forord gætter vi på at PRO's redaktion har fundet dem tilpas hyppige, men hyppige i kraft af faktisk forekomstial eller hyppige i forhold til de normalt mere almindelige finite former? At *bladrrende* (1 forekomst i DDO's korpus, 15 i Polinfo og 9 i Google) optræder på lige fod med *blafrende* (65 i DDO's korpus, 822 i Polinfo og 503 i Google), peger på et noget automatiseret lemmatiseringsprincip.

PRO har derudover suppleret sit ordudvalg med to uhyre lavfrekvente simpleksord, som man hverken finder i RO eller GRO, nemlig adjektivet *blanko* og substantivet *blastula*. Adjektivet *blanko* har dog en vis udbredelse som førsteled i sammensætninger (*blankocheck*, *blankofuldmagt*, *blankokredit* og *blankoveksel*), hvilket ifølge pkt. e ovenfor kan berettige til et opslagsord.

Af de ni sammensætninger som man finder i PRO, men ikke i RO og GRO, trænger kun *blanktegn*, *Rom-turlrom-tur* og *romkugle* sig på når man ser på ordenes frekvens såvel som deres etablerethed. Men ingen af de øvrige sammensætninger (*bjergløve*, *blistergas*, *rosentræsskaft*, *roskildereje*, *rottingpalme* og *rouleaukant*) er påfaldende hyppige eller vigtige, på nær – måske – *rosentræsskaft*, som viser fugeelement i sammensætninger med *rosentra*.

PRO vælger at sortere ni sammensætninger fra som både findes i RO og GRO, og af disse har seks af dem (*bjergkam*, *bladtegner*, *bjergpas*, *robåd*, *rockerborg* og *rollemodel*) over 100 forekomster i Polinfo. Man må spørge sig selv hvorfor PRO fravælger netop disse ord (jf. PRO's eget forord, se ovenfor). De øvrige tre, *blegvand/blegevand*, (det nu historiske) *rodekantor* samt *rotationspumpe*, kan PRO derimod ikke klandres for at have udeladt. *Blegvand/blegevand* er godt nok dobbeltformer der viser at førsteleddet kan variere i modsætning til andre sammensætninger med *bleg*, som enten har *bleg*- eller *blege*-, men det er vitterligt ikke et ord mange bruger (1 forekomst i DDO's korpus, 3 i Polinfo og 22 i Google). Og fuge-s'et i *rotationspumpe* illustreres i forvejen af *rotationspresse*, der er med i alle tre retskrivningsordbøger.

Gyldendal: *Retskrivningsordbog*

Af de 162 ord som alene findes i GRO, springer de 31 proprier i øjnene, fra *Bjergsted* over *Bjovulf* til *Romerike* og *Roskilde Amt*. Langt størstedelen er stednavne, men man finder også både *Bjergprædikenen*, *Rolf Krake* og *Romtraktaten* repræsenteret. Det er dog svært præcist at gennemskue hvad udvælgelsesprincippet bag dette massive opbud af proprier er, fx er den norske dal *Romsdalen* (0 forekomster i DDO's korpus, 2 i Polinfo og 91 i Google), »som gennemstrømmet af elven Rauma løber mod NV fra Lesjaskogvatnet (...) til byen Åndalsnes« (fra *Den Store Danske Encyklopædi*), repræsenteret i GRO, mens fx *Bjæverskov* »10 km vest for Køge« (smst.) – med 22 forekomster i DDO's korpus, 455 i Polinfo og 3580 i Google og med egen travbane og egne motorvejstil- og frakørsler (!) – er udeladt.

Vurderet ud fra forekomst i faktisk sprogbrug fortjener GRO ros for ca. halvdelen af de 109 sammensætninger man ikke finder i RO og PRO, således fx *bjergegn*, *bjergluft*, *bjælkehytte*, *bladkiosk*, *blebarn*, *rodbetændelse*, *rollefordeling*, *roll-on-deodorant*, *rosinkage* og *rotur*. Alle er hyppigt brugte danske ord og har derfor en god chance for at blive slået op i en retskrivningsordbog. Orddannelsesmæssigt er de her nævnte sammensætninger imidlertid ikke interessante. Den anden halvdel omfatter ord der ikke kan falde ind under kategorien »almindelige danske ord«, og som kun for enkeltes vedkommende kan begrundes ud fra et andet princip. Ser vi fx på de forholdsvis mange sammensætninger med *bjergnings-/bjærgnings-*, sniger kun *bjærgnings-/bjærgnings-selskab* sig frekvensmæssigt op på et nogenlunde acceptabelt niveau. Tilsvarende kan man med rimelighed spørge hvad vi i GRO skal med hele 31 sammensætninger med *bjerg-*. Kunne *bjergbo*, *bjergfuld*, *bjergskred* og evt. *bjergtrold* ikke have været sorteret fra? Det samme spørgsmål kan stilles til nogle af de mange sammensætninger med *blad-*, fx *bladdannelse*, *bladknop* og *bladribbe*.

Ser vi nærmere på de 16 ord som optræder i både RO og PRO, men som GRO har valgt fra, kommer GRO til at stå i et lidt andet og bedre lys. Fx er *blasfemiker* ikke specielt hyppigt, og substantivet *rokker* er det temmelig svært at finde eksempler på, vi måtte endog ty til ODS for at finde ud hvad ordet egentlig betyder, nemlig en indretning i et lommeur. Hvis det er et uomgængeligt ord for urmagerne, kan vi måske overtale til at acceptere det, ellers må vi støtte GRO i fravalget. Lige så få forekomster som – eller endda færre end – *blasfemiker* har de fem sammensætninger *bjørnebær*, *blandingsgods*, *blidgøre*, *riveost* og *romerkirke* (sidstnævnte som appellativ), og det er forståeligt at GRO fravælger disse lavfrekvente ord, men ikke indlysende hvorfor RO og PRO medtager dem, især ikke for PRO's vedkommende hvis vi kaster blikket tilbage på de mere frekvente ord omtalt ovenfor (*bjergkam*, *bladtegner*, ..), som PRO netop ikke har med.

Ordlig i alle tre ordbøger?

Vi har ikke kunnet dy os for at kaste et blik i manuskriptet til Den Danske Ordbog for at se om DDO har håndteret ordene i de to udsnit på samme vis. DDO er en ordbog af en noget anden type end de tre retskrivningsordbøger. Den skal beskrive sproget som det bruges (og det over seks bind), så det er måske ikke over-

raskende at der optræder en række semantisk interessante, men ortografisk uproblematisk ord i DDO som man ikke finder i nogen af de tre retskrivningsordbøger. Mere interessant er det mindre antal ord der er med i alle de tre retskrivningsordbøger, men som man ikke finder i DDO, og kendetegnende er det måske at det kun er meget få af disse ord der har et rimeligt antal forekomster i de tre korpora vi har kigget i. Dette gælder fx for de syv simpleksord *ritte*¹, *ritte*², *rotang*, *rotisseri*, *roulere* og *rovs*, som altså alle optræder i hver af de tre retskrivningsordbøger. Lidt bedre, men langt fra imponerende ser det ud for afledningernes vedkommende: *rokning*, *romanisere*, *romanisering*, *romanistik*, *roskildensk* og *rovse*. Visse af *roman*-ordene besidder en vis faglig etablerethed, men at optage dem virker dels som paradigmatvang, dels som veneration for det universitære. Og hvorfor egentlig *rokning* når *rokken* næsten er enerådende som verbalsubstantiv til *rokke*? Enkelte af de sammensætninger som DDO afholder sig fra at bringe, men som kan slås op i retskrivningsordbøgerne, har en vis berettigelse i henhold til faktisk sprogbrug. Men for de fleste sammensætningers vedkommende kan det konstateres at de tre retskrivningsordbøger ikke har haft den skarpeste kniv fremme når det gjaldt om at skære de sjældne ord fra.

Sammenfatning

Vores stikprøver viser at alle tre ordbøger bringer en del ord, såvel simpleksord, afledninger som sammensætninger, der faktisk ikke, eller kun i ringe grad, er til stede i sprogbogen som den kan observeres i de tre anvendte korpora. Visse af disse ord vil måske kunne forsvares ud fra nogle af de nævnte kriterier b-e ovenfor, men umiddelbart har vi ikke fundet det rimeligt for ret mange af dem. Og hvis et givent lavfrekvent ord kan siges at have fx en betragtelig historisk bekendthed, så kan dets lave forekomsttal vel siges at være et udtryk for at ikke særligt mange mennesker har behov for at bruge det. Eller udtrykt lidt polemisk: Hvad skal vi egentlig med opslagsord i en retskrivningsordbog der viser et bestemt orddannelsesmønster, eller som har en vis kulturel eller historisk prægnans, hvis ordene ikke bruges, som fx *rottingstol*, *romanbladsstil* og *rosenkålstuvning*, som alle kan findes i de tre retskrivningsordbøger?

De mange lavfrekvente ord, som vi både kunne kalde »ordlig« og »overflødig fylde«, giver ikke de tre ordbøger lige meget slagside.

RO klarer sig vel rimeligt pænt i forhold til de to konkurrenter, på sine egne restriktive præmisser, vel at mærke. Men der bliver dog »slået nogle skæve« med den række af ord(lig) som med rette er sorteret fra i GRO (og til dels PRO) – en anke der dog som nævnt i et vist omfang kan rettes mod alle tre retskrivningsordbøger.

Samlet set har vi et lidt broget billede af opslagsordene i GRO. Hvis man absolut vil fravige RO's *møbelstof*-princip og have »overflødige« sammensætninger med, og det vil GRO om nogen, kan vi kun lidt modvilligt klappe i hænderne over de optagne ord. Selv om GRO fanger mange der er hyppige og etablerede i sprogbogen, bringes der samtidig mange som er svære at få øje på i de anvendte korpora, og som der ikke umiddelbart kan findes andre indlysende grunde til at bringe.

Samme brogede billede finder man i PRO, hvor vi for så vidt hylder idéen med

at bringe de mange participiumsformer som fx *blafrende* og *blendet*, men dog ikke som resultat af et automatiseret lemmatiseringsprincip; optagelsen af disse bøjningsformer bør grunde sig på at ordene rent faktisk også bruges.

Får vi så de opslagsord vi fortjener, kunne man afslutningsvis spørge? Det gør vi nok et stykke hen ad vejen, især hvis vi supplerer ordbøgerne med hinanden. Men hvorfor ikke få luget ud i de outdatede ordlig og få nogle mere up to date-ord med? Med nyudgivelser så hyppigt som hvert femte år kan førstnævnte jo altid komme med igen hvis der skulle opstå et behov derfor, og sidstnævnte kan ryge ud hvis de skulle vise sig at være døgnfluer. Det vil efter vores mening gøre retskrivningsordbøgerne noget mere sprogbrugsorienterede og dermed (endnu) mere aktuelle.

Laurids Fahl
Jan Heegård

Bøjningsoplysninger

Et interessant problem i forbindelse med alternative retskrivningsordbøger i Danmark er spørgsmålet om bøjningsoplysningernes afhængighed af den officielle retskrivningsordbog. Hvor vidt strækker den officielle retskrivningsordbogs normeringsdomæne sig? Gælder det køn og bøjningsmorferne sådan at alternative retskrivningsordbøger må gengive den seneste RO's oplysninger slavisk hvis prædikatet »i overensstemmelse med dansk retskrivning som den er fastlagt af Dansk Sprognævn« skal stå til troende? Eller er der et vist spillerum i fortolkningen?

Sprognævnets retskrivningsordbog

Hvilke metoder kan man give bøjningsoplysninger ud fra? Man kan teoretisk skelne mellem mindst to systematiske principper, nemlig: a) et grammatisk og b) et empirisk princip. En grammatisk orienteret tilgang vil gengive det fulde paradigme, mens den empiriske kun vil give det som er fundet i faktisk ytret sprog. Hvor står RO i forhold til disse principper?

En gennemgang af en større mængde opslagsord sammenlignet med sproglig empiri (DDO's korpus, Berlingske Avisdata fra 1998 og internettet (vha. søgemaskinen Google)) viser et noget broget billede, men med en tendens mod en dominerende grammatisk tilgang i RO. Eksempelvis giver RO pluralis af *numismatik*, noget man ikke finder i de nævnte korpora, og som også forekommer noget sælsomt. Også *understimulation* får pluralis i RO, velsagtens fordi *stimulation* har det – simpleks er rigtignok tælleligt, men dets sammensætning næppe. Det samme gælder *galvanoteknik*. På tilsvarende måde må man gå ud fra at der ligger rent grammatiske overvejelser til grund for at give *prostitution* flertalsbøjning, for det er svært at finde nogen empiriske belæg på denne form.

Selv om man altså kan konstatere en udpræget grammatisk tilgang til behandlingen af bøjning i RO, så er der dog ikke tale om et konsekvent koncept, sådan at der til enhver tid gives fuldt bøjningsparadigme. Således har *uafhængighed* ikke pluralis, mens *afhængighed* har, hvilket ud fra et empirisk princip virker rime-

ligt. Hverken *mellemgulv*, *muzak* eller *mystik* har pluralis, hvilket må skyldes samme overvejelser. Den empiriske metode fører dog nogle steder til uforståelige defektive paradigmer. Fx har *ejerskab* ikke pluralis i RO, skønt sprogbrugen er fuld af eksempler på det. At RO tilsyneladende kombinerer en grammatisk og en empirisk tilgang, bliver for alvor tydeligt hvis man ser på »ordpar«, hvor man måtte forvente en parallel behandling af opslagsordene. Således kan det fx undre at dikotomien *vestblok/østblok* er behandlet forskelligt: Kun det sidste ord har fået pluralis. Noget tilsvarende gælder *retstriking/glatstriking*, *livegenskab/vornedskab*, *indologiklimatologi*, *kaprustning/oprustning*, *troskablutroskab*, *chamois/breitschwanz*, *adhæsjon/kohæsjon* og *sinus/cosinus*. Listen er lang.

Vi kan altså konstatere at man nok kan tale om en grammatisk orienteret metode til behandling af bøjning i RO, men at der er mange afstikkere til empirisk baserede beslutninger. Nogen overordnet, konsekvent metode synes dog ikke at være styrende.

De alternative retskrivningsordbøgers reception af RO

Hvordan reagerer GRO og PRO nu på det? Føler de sig forpligtede til at overtage RO's paradigmer, eller tillader de sig visse friheder i behandlingen af bøjningsoplysningerne – friheder der i nogen grad er berettigede? For at gøre det kort: De følger med få undtagelser RO's paradigme slavisk. Af de nævnte eksempler er det kun *østblok* som er ændret i forhold til RO, idet pluralis ikke er medtaget – og det gælder begge ordbøger.

Dette leder over i to ting: Dels kan man konkludere at GRO og PRO altså ikke føler sig 100 % forpligtede på RO's bøjningsoplysninger – også selv om vi foreløbig kun har set på variation i numerus. Dels kan man undre sig over at ordbøgerne ikke er gået videre i deres kritiske reception af RO – noget vi ovenfor så der kan være god grund til – når de tilsyneladende ikke mener at RO's monopol på at definere dansk retskrivning gælder absolut.

Nye ord og bøjning i GRO og PRO

Det er et af GRO's og PRO's væsentligste salgsargumenter at de indeholder flere opslagsord end den »rigtige« retskrivningsordbog. Det er klart at uden sådanne ekstra raffinementer vil alternative retskrivningsordbøger på forhånd stå meget svagt i forhold til den officielle RO. Men er det ganske problemfrit at tilføje ord?

I praksis ja, kan man argumentere, for ordet passerer jo gennem »sikre sprogbruges« (ordbogsredaktørernes) filter, så brugeren vil få en forsvarlig behandling af ordet. Ikke desto mindre kan man opregne en række både principielle og praktiske problemer ved at supplere RO's ordudvalg (jf. ovenfor). Rent principielt kan man indvende at brugeren jo vil forvente at der er tale om officiel retskrivning, jf. ordbøgernes egen annoncering, hvilket næppe kan siges at være tilfældet hvis ordet ikke er beskrevet i RO's lemmaliste. Selv hvis redaktionerne sørger for at afstemme med Dansk Sprognævn, er det problematisk at ordformer fremstår som officielle i alternative retskrivningsordbøger når de strengt taget først er det i kraft af deres medtagelse i den officielle retskrivningsordbog.

Det største problem er imidlertid et andet, som en sammenligning af de tre ret-

skrivningsordbøger viser, nemlig de tilfælde hvor GRO og PRO medtager ord som ved redaktionens afslutning (endnu) ikke var behandlet af RO. Man kan illustrere problemet meget tydeligt ved at kaste et blik på nogle af de ord som er nyoptagne i RO. Hvordan behandler GRO og PRO disses bøjning?

Opslagsordet *chat* angives i PRO at have nulform i ubestemt form pluralis. Men officiel retskrivning er med fakultativt *-s*. Måske har PRO forsøgt at imødekomme en formodet favorisering af »dansk« bøjningsparadigme, som det kendes fra andre beslutninger fra Dansk Sprognævn. Det samme gør sig muligvis gældende med *bodilyotion*, hvor GRO har ramt rigtigt. Det har PRO imidlertid ikke, idet den ikke gør brugeren opmærksom på at *-s* i gældende retskrivning faktisk er sideordnet *-er*. Omvendt derimod med *cookie*, hvor PRO ikke oplyser brugeren om den anden normerede pluralisform, *-r* (ved siden af *-s*). Her har GRO også sit på det tørre.

GRO har dog ikke kunnet forudse at *remake* ud over intetkøn også skulle have fælleskøn. Ser man på empirien, så er der faktisk god fornuft i fakultativt køn: Begge har relativt stor udbredelse, selv om intetkøn rigtignok ser ud til at være hyppigst.

Helt galt går det med *web*, som ifølge RO kan have to køn. I PRO har det kun ét, og i GRO gives bøjningsformer uden konsonantfordobling, men med apostrof (!), samtidig med at ordet skrives med stort, idet det her afvigende kaldes et *proprum*.

Hamborg er kommet med i RO med den tilføjelse at byen på tysk skrives *Hamburg*. Ordet er ikke med i PRO, men derimod i GRO. Her optræder de to former imidlertid som dobbeltformer, hvilket næppe er Sprognævnets hensigt.

floorball, som PRO ikke medtager, har ifølge RO fælleskøn, hvilket er plausibelt med ca. 30 internetbelæg på *-en* og *-ens*. GRO giver ikke noget køn. Det kan være svært at finde frem til et køn på mange betegnelser for spil og sportsgrene, jf. fx *petanque* og *boccia*, og kønnet er muligvis heller ikke så relevant her som ved andre typer af substantiver, måske med undtagelse af kontekster som »petanquens historie« og »Nå, hvordan går det med bocciaen?«. Det ændrer dog ikke ved at Sprognævnet har *besluttet* at ordet er fælleskøn.

Det sidste eksempel jeg vil fremdrage her, er noget af et kuriosum. Det drejer sig om *piletast*, som RO af uransagelige grunde først har medtaget i 2001-udgaven. Men måden det er behandlet på, må have vakt forundring andre steder end hos mig, for det optræder fuldstændig løsrevet fra artiklen *piltast/piltaste*, og samtidig er formen *piletaste* ikke nævnt skønt simplekset *tast/taste* ifølge RO er en dobbeltform. Skulle man følge Sprognævnets egen logik, burde den nye RO have indeholdt en artikel med en »kvadrupelform« – et i øvrigt ikke ukendt fænomen i RO's historie, jf. den fascinerende *café/café/kafé/kafé*-artikel i 1996-udgaven.

Hvilke konsekvenser får det for GRO og PRO? For GRO ingen, for her er ordet ikke med. Men i PRO får det det uheldige resultat at der eksplicit står at *piletast* er en form som ikke er autoriseret af Sprognævnet – og det forholder sig jo netop modsat.

Den ekstra service GRO og PRO gerne vil yde deres brugere, ender altså i nogle tilfælde i decideret vildledning fordi Sprognævnet ikke altid træffer de samme beslutninger som de konkurrerende retsskrivningsordbøger. Her blottes altså et principielt problem.

Sammenfatning

Man kan konstatere at der i RO findes to konkurrerende principper for behandling af bøjning, nemlig et grammatisk, som genererer fulde bøjningsparadigmer, også hvor sprogbrugen tilsiger noget andet, og et empirisk, som genererer reducerede paradigmer i henhold til sprogbrugen. Dette metodiske konkurrenceforhold fører til en del inkonsekvenser. GRO's og PRO's reaktion på dette er noget ambivalent, idet de i enkelte tilfælde foretager ændringer i forhold til RO, men slet ikke i et omfang så man begynder at kunne tale om metodekonsistens.

Det generelle billede er derfor at RO's dispositioner nedarves til GRO og PRO. Så selv om man på dette begrænsede område rimeligvis må kunne træffe andre beslutninger end RO, i form af reduktioner i bøjningsparadigmet, så viser praksis at der er en høj grad af afhængighed mellem de to alternative retsskrivningsordbøger og RO. Sprognævnets særlige mandat til at fastsætte dansk retsskrivningsnorm på det bøjningsmæssige område er nærmest total, og spillerummet for en alternativ retsskrivningsordbog som ønsker at foretage andre dispositioner end RO, er derfor temmelig lille hvis man ikke vil risikere at give oplysninger som der faktisk ikke er (normeringsmæssigt) belæg for.

Medtager man nye ord som RO ikke bringer, så påstår man i bedste fald at der er tale om officiel bøjning (ud over selve det leksikalske ords ortografi), hvad det strengt taget ikke er så længe RO ikke selv har ordet med. I værste fald kommer man til at viderebringe oplysninger til brugeren som eksplicit strider med gældende dansk retskrivning. Det vil i sagens natur være den risiko man løber hvis man insisterer på at udkomme samtidig med den officielle RO, det vil sige inden man har nået at kontrollere om RO eksplicit udtaler sig om de nye ord man har valgt at medtage.

Ligesådan med supplerende morfologiske oplysninger: Det er da fristende at videregive den oplysning at et ord rent faktisk har et køn i sprogbrugen hvis RO ikke angiver noget. Eller at et ord reelt har et pluralisparadigme som RO »undertrykker«. Men igen vover man sig ind på et område der er Sprognævnets. Brugeren vil opfatte oplysningen som officiel skønt den i virkeligheden står for ordbogens egen regning.

Det eneste som for mig at se er muligt for en alternativ retsskrivningsordbog, er altså at *fjerne* former som anbefales af RO, ud fra den betragtning at ingen har brug for dem. Men man kan ikke fjerne et af flere *alternativer*, kun fx flertalsparadigmet som helhed. Eller hele bøjningsparadigmet, hvis ordet ikke forekommer i bøjset form overhovedet.

Det afgørende problem er at man blander *sprognormering* sammen med *sprogbeskrivelse* hvis man insisterer på at gøre arbejdet bedre end den normerende instans selv. Det må være og vil sikkert blive ved med at være et alvorligt problem ved den leksikografiske genre 'alternativ retsskrivningsordbog': En genuin retsskrivningsordbog skal oplyse om ordenes stavning og bøjning, ikke nødvendigvis som man møder det ude i sprogvirkeligheden, men som en dertil bemyndiget instans har besluttet at anbefale (og for nogle brugeres vedkommende: pålægge) det. Sprogbeskrivelse, derimod, er strengt taget ikke retsskrivningsordbogens gebet, selv om det naturligvis er muligt at integrere de to elementer i en ordbog, men så skal man også gøre sig bevidst at der er tale om et blandingsprodukt. På den anden side er det måske ikke det brugeren regner med at få når

han/hun køber en retskrivningsordbog der forsikrer at følge dansk ortografi som den er fastlagt af Sprognævnet.

Vil man blande genrene, kan man for så vidt godt fortsætte hvor RO slap, både på makro- og mikroniveau. I så fald må metoden være at gøre eksplicit opmærksom på hvornår man *ikke* viderebringer Sprognævnets oplysninger »ex cathedra«, men fortsætter over i sprogbeskrivelse eller privat sprogkonsulentbistand. Metoden foreligger allerede, jf. fx PRO's oplysninger om uautoriserede staveformer.

Ken Farø

Retskrivningsregler

Et væsentligt element i de tre retskrivningsordbøger er retskrivningsreglerne, som i alle tre bøger udgør et selvstændigt afsnit ved siden af den alfabetiske del. Der er dog ganske stor forskel på hvordan formidlingen af disse regler er grebet an.

Det er jo som nævnt Sprognævnet der er den officielle instans og dermed har det sidste og afgørende ord, også hvad angår retskrivningsreglerne. Ikke overraskende er det da også RO der har den klart længste og mest udførlige indføring, 134 sider, mod GRO's 45 og PRO's 17 sider. Layoutmæssige forskelle gør selvfølgelig disse tal en anelse usikre, men tendensen er klar. Til gengæld er det tydeligt at GRO og PRO har bestræbt sig på at gøre stoffet mere tilgængeligt og mere overskueligt, dels i kraft af deres opstilling og disposition, dels i kraft af et reduceret antal regler og eksempler.

Først opstilling og disposition: RO og GRO minder her en del om hinanden, idet reglerne præsenteres emne for emne inden for overordnede kategorier som stavning, bøjningsforhold og tegnsætning. I begge ordbøger leder et udførligt stikordsregister brugeren hen til den rigtige paragraf eller side. GRO præsenterer her i høj grad de samme regler som RO, men vælger en mere pædagogisk og overskuelig opstilling med en opdeling af siderne hvor reglerne i kort form står til venstre og de tilsvarende eksempler til højre på lysegrå baggrund. PRO adskiller sig fra de to andre ved at have organiseret retskrivningsvejledningen alfabetisk med opslag som Accenttegn og Adjektiver (og adverbier) på -sk. Et stort antal henvisninger sikrer at man også kan komme fra Biord til Adverbier og fra Bydemåde til Imperativ.

Med hensyn til regler og eksempler er det som nævnt tydeligt at RO kvantitativt langt overgår de to alternative retskrivningsordbøger. Fx er brugen af bindestreg i § 63 illustreret med 145 eksempler, mens GRO klarer sig med 38 og PRO med 24. Den store overvægt hos RO skyldes primært at de fleste aspekter illustreres med et stort antal eksempler, men også at tilfælde som i RO foldes ud, i de to andre ordbøger behandles samlet. Det gælder fx brugen af bindestreg ved forkortelser, hvor RO skelner mellem sammensætninger (fx *B.T.-laser*) og afledninger (fx *B.T.-agtig*), hver især med mange eksempler. GRO nøjes her med at give to eksempler, begge på sammensætninger og kun med forkortelsen som sidesteled (fx *lokal-tv*), og PRO nævner – noget misvisende – kun forkortelser der udtales som bogstavnavne (fx *bolle-å*).

Det ser dog ud til at det i store træk er de samme regler der er med i alle tre ordbøger, men altså illustreret med væsentlig færre eksempler i GRO og PRO. En fordel ved RO's mange eksempler er givetvis at der er større chance for at brugeren finder en god parallel til sit eget problem, men omvendt er der også en risiko for at man overvældes af mængden, som fx ved den tosidens opremssning af eksempler uden komma foran ledsætninger (nyt komma, § 53). Her klarer GRO sig med tre eksempler, og PRO sig med fem!

Kommareglerne er i øvrigt et kapitel for sig som jeg ikke vil komme nærmere ind på, men også her er der interessante forskelle på de tre ordbøger. I tråd med Sprognævnets anbefaling af det nye komma præsenterer RO reglerne herfor umarkeret, mens reglerne for traditionelt komma betragtes som tillægsregler. PRO fremlægger de to kommasystemer hver for sig, men med til dels enslydende formuleringer, nemlig dér hvor reglerne er fælles. Ingen af systemerne anbefales, men PRO bruger selv nyt komma i redaktionel tekst. GRO redegør også for systemerne i to delvis ens afsnit, men giver en indirekte anbefaling ved at gennemgå grammatisk komma før nyt komma og eksplicit gøre opmærksom på at man selv foretrækker det grammatiske komma. Jo, der synes at være lang vej til Sprognævnets vision om ét, og kun ét, kommasystem i Danmark!

Adverbier på *-ig* og *-lig* eller »hvorfor skal det være så urimelig(t) svært?«

Et tilbagevendende problem i dansk retskrivning er de adverbielle t'er, i særdeleshed spørgsmålet om hvorvidt der skal *-t* på adverbier dannet af adjektiver på *-ig* og *-lig*, jf. eksempler som »Det lyder forfærdeligt« og »Det var en forfærdelig(t) høj lyd«. Det viser sig da også at de tre retskrivningsordbøger vier problemet en del opmærksomhed, omend på ret forskellig måde, i forskellig detaljeringsgrad og med forskelligt resultat til følge.

RO behandler spørgsmålet i § 38, hvor der gives en længere redegørelse med inddeling i tre hovedtilfælde: 1) mådesadverbialer (altid *-t*), 2) gradsadverbialer (delvis valgfrit *-t*) og 3) andre adverbialer, bl.a. tidsadverbialer og holdningsadverbialer (valgfrit *-t*). Til alle tre kategorier gives en række eksempler; specielt bemærkes de kontrasterede eksempler til gradsadverbialerne, hvor t'et kun er valgfrit når adverbialet står som gradsangivelse til et adjektivisk ord eller til et andet adverbial, mens t'et er obligatorisk hvis adverbialet står som selvstændigt sætningsled: »Filmen var gudsjammerlig(t) kedelig« over for »Filmen kedede mig gudsjammerligt«. De enkelte ord som kan have valgfrit *-t*, har en henvisning fra deres alfabetiske plads i ordbogen til § 38 i retskrivningsreglerne, hvor valgfriheden altså beskrives generelt med illustrerende eksempler.

GRO derimod giver ikke en samlet fremstilling af t-problemet, men indskrænker sig til i »Vejledning til bogens brug« (s. 17) at oplyse at adverbier dannet af adjektiver som regel falder sammen med disses intetkønsformer medmindre andet fremgår af de enkelte artikler. I tilfældet *gudsjammerlig* får man da også klar besked om valgfriheden, idet den adverbielle brug af adjektivet beskrives i en selvstændig artikel:

gudsjammerlig¹ adj.

gudsjammerlig² adv. > gudsjammerligt.

gudsjammerligt adv. (som bestemmelse til adj. el. adv. også gudsjammerlig);

□ han græd ~; ~/gudsjammerlig dårlig.

Man får altså her at vide at t'et kan undværes hvis adverbiet står som bestemmelse til et adjektiv eller et adverbium, men ellers ikke. Termen »gradsangivelse« bruges ikke. Til gengæld gives to eksempler der skal illustrere forskellen på selvstændigt sætningsled og underordnet gradsangivelse. Hvis det pågældende ord ikke optræder som underordnet gradsangivelse, vælger GRO at karakterisere det som et sætningsadverbial (det der i RO falder ind under kategorien »andre adverbialer«):

dårlig¹ adj.

dårlig² adv. > dårligt.

(..)

dårligt adv. (som sætningsadv. også dårlig);

□ han skriver ~; vi kan ~/dårlig overkomme mere.

Igen ser vi at der gives to kontrasterede eksempler på henholdsvis mådesadverbial med obligatorisk -t og sætningsadverbial med valgfrit -t.

Som bruger af GRO får man altså belyst t-problemet ved opslag under de konkrete ord og altid med to eller flere typeeksempler.

PRO kombinerer de to modeller som RO og GRO har valgt. I PRO gives i retskrivningsvejledningen (s. X) en samlet fremstilling a la RO's § 38, men væsentlig kortere og med færre eksempler. Der deles her kun op i to tilfælde: 1) mådesadverbialer (altid -t); og 2) alle andre tilfælde (valgfrit -t). Denne forenkling betyder at PRO giver friere spillerum til at undvære t'et end RO foreskriver, hvilket fremgår af eksemplet »Skatterne er ikke steget væsentlig el. væsentligt i år«. Her tillader RO kun formen *væsentligt*, idet adverbialen står som selvstændigt sætningsled. I et andet af PRO's eksempler, »Næste år bliver skatterne væsentlig el. væsentligt højere end i år«, er t'et ganske rigtigt valgfrit da adverbialen her står som underordnet gradsangivelse, men denne forskel fremgår altså ikke af PRO's fremstilling.

I de enkelte artikler i PRO følger man en model der minder om GRO's, med præcisering af valgfriheden og med illustrerende eksempler (den lidt særprægede typografi skyldes PRO's morfologisk orienterede opstilling):

gudsjammerlig; som adv. foran

adj. el. adv. også uden -t, fx: *et*

gudsjammerlig(t) kedeligt sted; *de*

kedede sig gudsjammerligt

Hvordan er man som bruger så hjulpet når man skal tage konkret stilling til enkeltteksempler med disse drilske ord? Som illustration vil jeg se på et gradsadverbial og et andet adverbial (sætningsadverbial eller holdningsadverbial afhængigt af terminologien).

Adjektivet *nydelig* er i RO opført som havende valgfrihed med hensyn til det adverbielle -t, jf. § 38. I denne paragraf gives dog ingen eksempler med *nydelig*, så man får ingen præcise anvisninger med hensyn til dette ord, men må parallelisere ud fra de givne eksempler. Slår man op i GRO, får man som sædvanlig udfoldet de oplysninger der i RO gives generelt:

nydelig¹ adj.

nydelig² adv. > nydeligt.

nydeligt adv. (som bestemmelse til adj. el. adv. også nydelig);

□ opføre sig ~; ~/nydelig forarbejdet.

Eksemplet med *opføre sig* er tydeligvis en illustration af mådesadverbialen, hvor t'et er obligatorisk. Det andet eksempel skal formentlig vise *nydelig(t)* som gradsadverbial, men minder mest om et mådesadverbial ('forarbejdet på en nydelig måde', ikke 'meget forarbejdet'). Det er muligvis placeringen foran participiet der trækker den t-løse form med sig, men RO's § 38 giver parallelle eksempler med obligatorisk -t: »et .. omhyggeligt beskåret frugttræ«, »en venligt smilende person«, og valgfriheden i GRO's eksempel må således anses for tvivlsom.

PRO giver den mest udtømmende beskrivelse med hensyn til ordet *nydelig*:

nydelig adj. (..) som

adv. foran adj. el. adv. i bet. *meget*

også uden -t, fx: *han var nydelig(t)*

beruset; *han var nydeligt klædt*; *hun*

synger nydeligt

Her præciseres det at t'et kun kan undværes når adverbiet står som foranstillet gradsangivelse (på pædagogisk vis undgås fagtermen til fordel for en mere ligefrem beskrivelse), og der gives hele to eksempler på mådesadverbialen med obligatorisk -t, både som slutstillet adverbial og i den potentielt t-løse position foran participiet *klædt*.

Adjektivet *rolig* er ligesom *nydelig* opført som § 38-ord i RO. Ved nærlæsning af denne paragraf finder man to eksempler med dette ord, ét anbragt under mådesadverbialer: »Hun rejste sig roligt op« (-t er obligatorisk) – og ét under andre adverbialer, nemlig holdningsadverbial: »Du kan roligt(t) blive hjemme« (-t er valgfrit). Brugeren må imidlertid selv foretage denne kontrastering da eksemplerne står forskellige steder i paragraffen.

Også i dette tilfælde giver GRO og PRO besked på stedet. GRO præciserer at valgfriheden kun gælder for *rolig* brugt som sætningsadverbial og modstiller to eksempler:

rolig¹ adj.

rolig² adv. > roligt.

(..)

roligt adv. (som sætningsadv. også rolig);

□ hun tog det ~; du kan ~/rolig regne med, at han kommer.

PRO slipper knap så heldigt fra det: Til forskel fra *nydelig*-eksemplet er der her kun givet ét eksempel (med *t*-valgfrihed), og man får det indtryk at *rolig* som adverbium altid kan undvære *t*'et:

ro ¹ sb. -en

- rolig adj. (...) som adv. også uden -t, fx *det kan du rolig(t) regne med*

Dette er dog i direkte modstrid med PRO's egen retskrivningsvejledning, hvor der netop gives et eksempel med *rolig* som mådesadverbial: »*Han fremlagde roligt problemet* (på en rolig måde)«.

Sammenfatning

Alt i alt må man sige at der både er fordele og ulemper ved hver af de modeller de tre retskrivningsordbøger har valgt. Fordelen ved RO's model er at man får en udførlig generel beskrivelse af reglerne med en del eksempler. Til gengæld bliver man som bruger ladt i stikken ved de konkrete opslagsord, og i praksis vil man ofte være i tvivl, måske især ved ord der sjældent optræder som gradsangivelse (som fx *nydelig* eller *kummerlig*). GRO og PRO udmærker sig ved at give besked på alfabetisk plads, hvilket er en fordel for de brugere der ikke er vant til at konferere med forord og vejledninger. De to ordbøger løber blot den risiko at give tvivlsomme eller direkte fejlagtige eksempler, som vi har set det i det foregående med *nydelig* og *rolig*. I PRO's tilfælde kommer man endda i modstrid med de anvisninger man selv har givet andetsteds. Det er dog helt sikkert en styrke ved GRO og PRO at de er mere eksplicite end RO på dette punkt, og ved en gennemgang af de relevante ord skulle det være muligt at rette op på ovennævnte fejl.

Henrik Lorentzen

Afsluttende bemærkninger

Hvilken af de tre retskrivningsordbøger kan vi så anbefale? Svaret på det spørgsmål afhænger selvfølgelig af hvad man gerne vil have. Køber man GRO, får man *mange* ord (heriblandt en del *proprier* som man måske ikke har så meget at bruge til). Ved anskaffelse af PRO får man *næsten lige så mange* ord (men opstillet på en vanskeligt tilgængelig måde). Men hvis man vil have den *officielle* danske retskrivning, køber man RO. Så enkelt er det.

Selv om de to alternative retskrivningsordbøger i forord og presse materiale hævder at være i overensstemmelse med den danske retskrivning som den er fastsat af Dansk Sprognævn i november 2001 (et væsentligt salgsargument), så er det ikke og *kan* ikke være det eftersom de udkommer på samme tid som RO. Og her rører vi ved det centrale problem i forbindelse med udgivelse af alternative retskrivningsordbøger: De kan aldrig blive lige så officielle som Sprognævnets »lovtekst«. Det er naturligvis prisværdigt – og måske tiltrængt – med flere bud på det centrale og relevante ordforråd og på en lettere tilgængelig fremstilling af retskrivningsreglerne, men i tvivlstilfælde er der kun ét sted at finde det rigtige svar, og det er i RO. Det ligger i sagens natur. Vi kan derfor kun anviser to veje for alternative retskrivningsordbøger: De kan fastholde at de er lige så officielle som RO *hvis og kun hvis* de holder sig til at anføre præcis de samme ord og oplysninger. Men ønsker de i tilgift at bringe ord eller oplysninger der ikke er sanktioneret af RO (eller for den sags skyld at bortredigere ord som er normeret i RO), må de give køb på det officielle, men kan så til gengæld hævde at de byder på noget der er bedre end det officielle, fx bøjningsformer og ekstra opslagsord med grundlag i faktisk sprogbrug.

Laurids Fahl
Ken Farø
Jan Heegård
Henrik Lorentzen

Laurids Fahl, Ken Farø og Jan Heegård har tidligere været ansat ved DDO, hvor Henrik Lorentzen stadig arbejder.

Anmeldelsen har i let ændret (og udvidet) form været trykt i *LEDA-Nyt*, nr. 33, marts 2002.